

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

FÖREBYGGGANDE ARBETE MOT KÖNSSTYMPNING AV FLICKOR OCH KVINNOR

Slutredovisning av uppdrag angående effektiva
arbetssätt och metoder för informationsspridning
gällande könsstympning av flickor och kvinnor
S2018/03926/JÄM

Rapport 2020:10

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, december 2020

Rapport 2020:10

Dnr: ALLM 2020/112-16

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Berit Jernberg

Telefon 031-39 29 054

FÖRORD

Jämställdhetsmyndigheten ska enligt sin instruktion främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor, där ingår arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor. Sedan 2018 finns en nationell handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor.

Jämställdhetsmyndigheten har haft i uppdrag att inventera effektiva arbetssätt för attitydförändring och beteendeförändring gällande könsstympning av flickor och kvinnor och sprida dessa till relevanta aktörer (Regeringsbeslut S2018/03926/JÄM). Fokus har varit på aktörer som möter flickor och kvinnor som utsatts för könsstympning, eller lever med risk för att bli utsatta, samt på fritids- och ungdomsverksamhet och andra mötesplatser.

Inom ramen för uppdraget har en bredd av insatser genomförts, såsom erfarenhets- och kunskapsutbyten med aktörer på olika nivåer inklusive forskare inom området. Erfarenheter från andra länders arbete har också inhämtats och en informationssatsning riktad till fritidsledare och ideella ledare har genomförts. Behovet av kunskapshöjande insatser är fortsatt stort och en ny nationell prevalensstudie över antal utsatta och antal som lever med risk för att bli utsatta för könsstympning behöver genomföras. Arbetet mot könsstympning av flickor och kvinnor har lidit av projektifiering och tillfälliga insatser, där civilsamhället har tagit ett stort ansvar.

Jämställdhetsmyndigheten ser att en långsiktig finansiering gentemot relevanta aktörer behövs för att säkra arbetet framåt.

Förhoppningen är att denna rapport ska bidra till fortsatt utveckling, ett förstärkt arbete och mer effektiva insatser mot könsstympning av flickor och kvinnor.

Lena Ag

Generaldirektör för Jämställdhetsmyndigheten

December 2020

INNEHÅLL

FÖRORD	2
1. SAMMANFATTNING	4
2. BAKGRUND	6
3. UPPDRAGENS GENOMFÖRANDE	10
3.1. Erfarenhets- och kunskapsutbyten	11
3.1.1. Samling mot könsstympning av flickor och kvinnor.....	12
3.1.2. Medverkan på konferenser	13
3.1.3. Internationell utblick.....	13
3.1.4. Samverkan med myndigheter.....	15
3.2. Fördjupad kartläggning.....	15
3.2.1. Attityd- och beteendeförändrande målsättningar.....	16
3.2.2. Motstånd och utmaningar.....	16
3.2.3. Utvärderingar och uppföljning.....	17
3.2.4. Att stimulera till utvärdering av arbetssätt och metoder.....	18
3.3. Informationssatsning.....	18
3.4. Uppföljning av handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor.....	19
3.4.1. Dialogmöten med verksamheter och civila samhället.....	19
3.4.2. Dialogmöten med statliga myndigheter.....	21
3.4.3. Dialogmöte med forskare.....	22
4. UTVECKLINGSSOMRÅDEN	24

1. SAMMANFATTNING

Jämställdhetsmyndigheten ska enligt myndighetens instruktion främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor. Jämställdhetsmyndigheten har genomfört ett särskilt regeringsuppdrag om att:

- Inventera och sprida effektiva metoder för attitydförändring av och informationsspridning om könsstympning av flickor och kvinnor
- Inventera effektiva arbetssätt för att förebygga och motverka könsstympning av flickor och kvinnor

Uppdragen ingår i regeringens nationella handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor. Jämställdhetsmyndigheten har även genomfört en uppföljning av handlingsplanen.

Den genomförda inventeringen visade bland annat att:

- det finns få exempel på särskilda arbetssätt och metoder inom området,
- att målgruppen behöver involveras bättre i arbetet,
- informationssatsningar behöver bli mer tillgängliga och nå ut till alla berörda.

Dessutom framgår att det saknas tillgång till specialistvård inom hälso- och sjukvården i hela landet för de flickor och kvinnor som är könsstympade och behov av vård och stöd.

Med anledningen av de få exempel som finns på effektiva arbetssätt och metoder för informationsspridning och förebyggande arbete inom området har Jämställdhetsmyndigheten arbetat med syfte att stimulera och stärka utvecklingen. Myndigheten har kontinuerligt under uppdraget arbetat med erfarenhets- och kunskapsutbyten med representanter från bland annat myndigheter och organisationer på lokal, regional och nationell nivå. Även forskare inom området har medverkat för att bidra med kunskaper om hur det förebyggande arbetet inom området kan utvecklas.

Jämställdhetsmyndigheten har tagit fram och lanserat en informationssatsning riktad till fritidsledare och ideella ungdomsledare. Vidare har myndigheten

tagit fram information, fakta och stödmaterial i syfte att stärka det förebyggande arbetet mot könsstympning av flickor och kvinnor. Materialet finns på myndighetens webbplats och har spridits till olika myndigheter, kommuner, organisationer och nätverk.

Jämställdhetsmyndigheten har även genomfört en fördjupad kartläggning av åtta verksamheter som arbetar med förebyggande arbete mot könsstympning av flickor och kvinnor i syfte att inhämta erfarenheter och lärdomar om vilka faktorer som kan vara effektiva inom området. Kartläggningen är klar i januari 2021 men presenteras övergripande i denna slutrapport.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att arbetet mot könsstympning av flickor och kvinnor behöver fortsätta bedrivas strukturerat och långsiktigt. Det är bland annat nödvändigt med en fortsatt nationell samverkansstruktur som möjliggör erfarenhets- och kunskapsutbyten mellan aktörer. Detta som ett led i att skapa synergieffekter mellan pågående arbeten samt mellan olika aktörer. Jämställdhetsmyndigheten vill betona att ett förebyggande arbete mot könsstympning av flickor och kvinnor bör innefatta olika aktörer inom olika arenor, där särskilda religiösa och traditionella ledare identifierats vara eventuella målgrupper som kan bidra till arbetet. Jämställdhetsmyndigheten ser även att särskilda insatser bör riktas till pojkar och män. Då myndigheten har identifierat att det finns få exempel på särskilda arbetsätt och metoder inom området finns det ett fortsatt behov av att möjliggöra utvärdering och följeforskning inom området.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer även att det finns flera utvecklingsområden. Bland annat:

- En nationell uppskattningsstudie över antal utsatta och antal som lever med risk för att bli utsatta för könsstympning behöver genomföras
- Tidiga informationsinsatser som riktar sig till barn och unga, och målgrupper som i mindre utsträckning nås av hälso-sjukvården, behöver genomföras
- Nationella medicinska riktlinjer för hälso-sjukvården för att skapa jämlik vård över hela landet

Kunskapsinsatser riktade till rättsväsendet genomföras med fokus på utredningskompetens hos polis och åklagare för att hela kedjan, från det förebyggande arbetet till stöd, vård samt utredning av misstänkta brott ska fungera

2. BAKGRUND

Könsstympning av flickor och kvinnor har varit ett brott i Sverige sedan 1982¹ och är en allvarlig kränkning av flickors och kvinnors rättigheter och integritet. Lagen inbegriper alla typer av icke medicinska ingrepp på de kvinnliga könsorganen. Lagen har även förstärkts genom att göra det olagligt även om brottet begåtts i ett annat land, där det är lagligt med könsstympning. Sedan den 1 maj 2020 är preskriptionstiden för könsstympning mot barn avskaffad och gäller även brott som begåtts före lagändringen. Detta innebär att någon som har utfört en könsstympning på ett barn under 18 år kan straffas oberoende av hur lång tid som har passerat sedan gärningen utfördes. Även försök, förberedelse och stämpling till könsstympning är kriminaliserat. Socialstyrelsen uppskattar att närmare 38 000 flickor och kvinnor i Sverige kan ha varit utsatta för någon typ av könsstympning, varav cirka 7 000 är flickor under 18 år.²

En rad internationella åtaganden som Sverige ratificerat tydliggör vikten av att arbeta förebyggande mot könsstympning av flickor och kvinnor. Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, Kvinnokonventionen (CEDAW), som antogs av FN:s generalförsamling 1979 markerar att könsstympning av flickor och kvinnor ska elimineras.

Barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling 1989 och har sedan dess varit ett av de viktigaste internationella ramverken som rör barn. Konventionen består av 54 artiklar som alla är lika viktiga och tillsammans utgör en helhet.

¹ Lag (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor

² Flickor och kvinnor i Sverige som kan ha varit

utsatta för könsstympning- en uppskattning av antalet

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-1-32.pdf>

Konventionen bygger även på fyra grundläggande principer. Dessa ska alltid beaktas när det gäller frågor som rör barn. Principerna återfinns i artikel två, tre, sex och tolv.

De fyra grundprinciperna är:

- Artikel 2: Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
- Artikel 3: Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnet egen åsikt och erfarenhet.
- Artikel 6: Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Här handlar det inte enbart om fysisk hälsa utan även om den psykiska, moraliska, andliga och sociala utvecklingen.
- Artikel 12: Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Hänsyn ska tas till barnets åsikter i frågor som berör honom eller henne, hänsyn ska tas till barnets ålder och mognad.

Artikel 24 åskådliggör barns rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso-sjukvård samt till rehabilitering. Traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa ska avskaffas. Sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen lag i Sverige.

Under FN:s toppmöte 2015 inkluderades elimineringen av könsstympling av flickor och kvinnor som en del av Agenda 2030. Agenda 2030 består av 17 globala mål och 169 delmål.³ Mål 5 markerar att jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för en hållbar och fredlig utveckling. Ett liv fritt från våld och diskriminering är en grundläggande mänsklig rättighet och även avgörande för att människor och samhällen ska utveckla sin fulla potential.

Ett av delmålen inom mål 5 belyser särskilt vikten av att avskaffa skadliga traditioner såsom tvångs- och barnäktenskap och könsstympling av flickor och kvinnor.

Även av Istanbulkonventionen⁴ framgår det att stater som ratificerat konventionen, däribland Sverige, har ett ansvar att skydda och stödja utsatta genom medicinskt stöd, stödlinjer för utsatta och att arbeta i ett förebyggande perspektiv. Detta för att motverka skadliga föreställningar och traditioner inom ramen för hedersrelaterat våld och förtryck inklusive könsstympling av flickor och kvinnor.

³ År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda som innehåller de 17 Globala målen för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

⁴ Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (2011)

I regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor⁵ ingår arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inklusive könsstympning av flickor och kvinnor. Regeringen beslutade även den 1 juni 2018 om en nationell handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor.⁶

Handlingsplanen har till syfte att förebygga och motverka könsstympning av flickor och kvinnor samt förbättra stödet till utsatta. Detta med utgångspunkt i de mål som regeringen fastställt för jämställdhetspolitiken, barnrättspolitiken och ungdomspolitiken samt Agenda 2030. I regeringens nationella strategi återfinns fyra målsättningar med anledning av att nå det övergripande sjätte jämställdhetspolitiska delmålet; att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.⁷

De fyra målsättningarna är:

- Ett utökat och verkningfullt förebyggande arbete mot våld
- Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- Effektivare brottsbekämpning
- Förbättrad kunskap och metodutveckling

Handlingsplanen innehåller åtgärder inom tre av fyra målsättningar i den nationella strategin där åtgärder inom området effektivare brottsbekämpning saknas.

Jämställdhetsmyndigheten arbetar med utgångspunkt i regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Myndigheten fick även två uppdrag i regeringens nationella handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor;

1. Uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten angående effektiva metoder för attitydförändring av och informationsspridning om könsstympning av flickor och kvinnor.

I uppdraget ska fokus ligga på hur aktörer i civila samhället kan bidra till arbetet och erfarenheter från andra länder ska inhämtas. Relevanta metoder ska spridas till aktörer och verksamheter som möter flickor och kvinnor som löper risk för att bli könsstympade eller flickor och kvinnor som har blivit könsstympade.

⁵ Skr. 2016/17:10 kap. 5

⁶ S2018/03931/JÅM

⁷ <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2016/11/nationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor/>

2. Uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten angående effektiva arbetssätt för att förebygga och motverka könsstympning av flickor och kvinnor.

Jämställdhetsmyndigheten fick även i uppdrag av regeringen att inventera effektiva arbetssätt för hur fritidsverksamheter, öppna ungdomsverksamheter och mötesplatser kan förebygga och motverka könsstympning av flickor och kvinnor.

Myndigheten ska vidare sprida kunskap om dessa arbetssätt tillbaka till målgruppen.

Utöver detta har Jämställdhetsmyndigheten arbetat med att följa upp den nationella handlingsplanen genom dialogmöten med berörda aktörer som omnämns i handlingsplanen samt forskare, organisationer och verksamheter.

3. UPPDRAGENS GENOMFÖRANDE

Under uppdragens genomförande har Jämställdhetsmyndigheten arbetat med inventering av befintliga arbetssätt och metoder, erfarenhets- och kunskapsutbyten samt med utvecklandet av informationsinsatser.

Jämställdhetsmyndigheten redogör för följande slutsatser i delredovisningen av myndighetens uppdrag inom området:⁸

- Få konkreta exempel på attityd och beteendeförändrade arbetssätt mot köNSTYMPNING av flickor riktat till unga inom fritidsverksamheter och ungdomsorganisationer
- Målgruppen behöver involveras mer framöver
- Information och kampanjer behöver bli bättre på att nå ut till unga i målgruppen för att få effekt
- Hälso- och sjukvården i hela landet bör ha tillgång till särskild kompetens eller verksamhet för att ta emot de flickor och kvinnor som är i behov av vård och behandling samt psykosocialt stöd

Exempel på verksamheter som Jämställdhetsmyndigheten identifierat genom inventering av befintliga arbetssätt:

- Organisationen Integrate UK som dels startat sin verksamhet med avstamp i att specifikt arbeta med förebyggande arbete mot köNSTYMPNING av flickor och kvinnor men som även med tiden utvecklat sitt arbete till att innefatta fler sakfrågor.⁹ Integrate UK är en ungdomsledd organisation som arbetar med attityd- och beteendeförändrande workshops, informationsinsatser och forum för dialogprocesser med olika målgrupper.¹⁰ Jämställdhetsmyndigheten besökte även verksamheten för att ta del av hur de arbetar praktiskt och fick möjlighet att delta vid ett skolbesök där de genomförde en av sina workshops.

⁸ <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/forebyggande-arbete-mot-konstympling-av-flickor-och-kvinnor-20199>

⁹ <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/files/2019/05/samtal-pagar-2019-05-20-1.pdf>

¹⁰ <https://integrateuk.org/what-we-do/>

- Onkod Ungdomsförening som genomfört projektet Knyta band, med stöd från Länsstyrelsen Skåne. Projektet har till syfte att öka kunskapen om köNSTYMPNING av flickor och kvinnor och sexuell och reproduktiv hälsa bland flickor och kvinnor med somalisk bakgrund.
- Föreningen Hela Blomman som är verksam i Angered, Göteborg arbetar med information till bland annat barn och unga. Föreningen har bland annat arbetat med att sprida information om specialistmottagningen Vulva-mottagningen vid Angereds, Närsjukhus som erbjuder vård och stöd till flickor och kvinnor som blivit köNSTYMPADE.

Delredovisningen visar att det finns få konkreta exempel på förebyggande arbete och attityd och beteendeförändrade arbete mot köNSTYMPNING av flickor och kvinnor som riktar sig till unga. Jämställdhetsmyndigheten har genomfört en fördjupad kartläggning av åtta verksamheter som bedriver förebyggande arbete inom området.

Jämställdhetsmyndigheten har även anordnat flera erfarenhets- och kunskapsutbyten med syfte att samla in erfarenheter och kunskap inom specifikt förebyggande arbete riktat till barn och unga.

Vidare har myndigheten genomfört uppföljningsmöten av regeringens nationella handlingsplan mot köNSTYMPNING av flickor och kvinnor med syfte att visa på behov, utmaningar och utvecklingsområden.

Myndigheten har även initierat informationsspridning om frågan till särskilda målgrupper med fokus på fritidsledare och ledare inom civila samhället med särskild inriktning på idrottsrörelsen och religiösa samfund.

3.1. Erfarenhets- och kunskapsutbyten

3.1.1. Samling mot könsstympning av flickor och kvinnor

Jämställdhetsmyndigheten anordnade i december 2019 en fyra dagars samling mot könsstympning av flickor och kvinnor i samarbete med ungdomsorganisationen Integrate UK.

Syftet var att stimulera till förebyggande arbete mot könsstympning av flickor och kvinnor.

Internationella, nationella, regionala och lokala myndigheter och verksamheter deltog under samlingen som leddes av Integrate UK.

Deltagarna arbetade under dagarna utifrån olika teman som berörde följande områden: arbetssätt för att engagera unga, pojkar och män samt arbetssätt för att involvera yrkesverksamma i arbetet.

Resultatet från workshops presenterades i form av poesi, musik, förslag till manualer riktade till personal inom skolan och idéer till medvetandehöjande kampanjer. Övriga erfarenheter från samlingen visade på behovet av:

- Arenor för aktörer att mötas och få insyn i varandras arbete, ansvarsområden och förutsättningar för att ha möjlighet att bedriva ett förebyggande arbete mot könsstympning av flickor och kvinnor men även för att skapa synergieffekter mellan olika aktörer som eventuellt även arbetar inom olika sektorer.
- Barn och ungas deltagande och röster i framtagandet av material och metoder som vänder sig till barn och unga. Särskilt belystes perspektivet av att information som skickas ut till målgruppen behöver utgå från barn och ungas tillvaro och kanaler men även ha ett tilltal som stimulerar till diskussion snarare än rädsla för att närma sig frågorna.
- Behov av riktade insatser till föräldrar och andra vuxna i omgivningen till barn och unga.
- Praktiska metoder för samverkan mellan olika aktörer.
- Ett behov av forskning som tittar på samband mellan psykisk ohälsa och konsekvenserna av att ha blivit utsatt för könsstympning med anledning av att kunna bedöma vilken sorts arbetssätt och metoder som bör tas fram för att möta målgruppens behov.

En effekt av samlingen är även det kontaktnätverk som skapades för deltagande aktörer. Unga som deltog från olika verksamheter i Sverige har initierat ett samarbete med Integrate UK med syfte att ta fram material och arbetssätt för att arbeta med frågan i en svensk kontext. Jämställdhetsmyndigheten har inte haft möjlighet att ta del av resultat ännu med anledning av att arbetet försenats på grund av covid-19-pandemin.

3.1.2. Medverkan på konferenser

Jämställdhetsmyndigheten deltog i planering och genomförandet av en konferens på Internationella dagen för nolltolerans mot kvinnlig könsstympning den 6 februari. Konferensen riktade sig till yrkesverksamma inom bland annat hälso- och sjukvård, skolan och socialtjänsten samt relevanta organisationer. Syftet med konferensen var att belysa det förebyggande arbetet och vårdens arbete med att möta könsstympade flickor och kvinnor. Konferensen anordnades även med syfte att koppla samman den nationella, regionala och lokala nivån i arbetet.¹¹

Myndigheten har därtill deltagit i ett flertal sammanhang med syfte att informera om myndighetens arbete och resultat i enlighet med att arbeta med att sprida information och kunskap kring området förebyggande arbete mot könsstympning av flickor och kvinnor. Exempel på sammanhang är:

- Seminarium på Barnrättsdagarna som arrangeras av Stiftelsen Allmänna barnhuset och Barnombudsmannen.
- Barnafriids interna konferens #enfrågaomheder för samtliga Barnahus i Sverige.
- Regionala konferenser och nätverksträffar arrangerade av bland andra Länsstyrelserna och Sveriges kommuner och regioner (SKR).
- Deltagit på Flickaplattformens sakråd om hedersrelaterat våld och förtryck.

3.1.3. Internationell utblick

Jämställdhetsmyndigheten har i linje med uppdragen haft en internationell utblick för att inhämta lärande exempel på arbetssätt och metoder för att förebygga könsstympning av flickor och kvinnor.

¹¹ Konferensen arrangerades av Jämställdhetsmyndigheten, Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer samt Dialoga – kompetenscentrum om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld i Göteborgs Stad. Medverkande var Norrköping kommun, Göteborgs kommun, Bygga broar, Action Aid, Amelmottagningen vid Södersjukhuset Stockholm, Hela blomman, Vulvamottagningen vid Angereds Närsjukhus samt Integrate UK.

Myndigheten besökte bland andra European Institute for Gender Equality (EIGE) där myndigheten tog del av deras arbete med fokus på könstympning av flickor och kvinnor.

EIGE ser följande områden som framgångsfaktorer ur ett europeiskt perspektiv:¹²

- Involvering av pojkar och män i arbetet mot könstympning av flickor och kvinnor.
- Lagstiftning inom området.
- Medvetandehöjande och informationsspridande återkommande kampanjer.

Jämställdhetsmyndigheten har även medverkat på internationella konferenser i bland annat London och Barcelona och har haft möjlighet att ta del av det internationella arbetet mot könstympning av flickor och kvinnor.

Vidare har myndigheten även gjort studiebesök i Somaliland, Somalia med fokus på att ta del av deras erfarenheter av att arbeta med informationsspridning och attitydförändring. Under studiebesöket fick myndigheten möjlighet att träffa dels representanter för regeringen, dels civilsamhällesaktörer som arbetar på en gräsrotsnivå.

Följande områden betraktas som prioriterade i att förebygga alla former av könstympning mot flickor och kvinnor:

- Involvering av lokala, traditionella och religiösa ledare.
- Medvetande- och kunskapshöjande kampanjer.
- Förutsättningar för att arbeta ur ett långsiktigt perspektiv mot bakgrund av erfarenheter om att förändring tar tid och det kräver arbetssätt som är möjliga att följa upp och mäta effekterna av.
- En tydlig nolltolerans mot alla former av könstympning. Flera aktörer vittnade om att kunna se en positiv förändringsprocess av sitt arbete där attityder och stöd av typ 4, dvs infibulation, har kommit att förändras genom en ökad kunskap i konsekvenserna samt att det inte finns stöd i koranen och andra religiösa ramverk för sedvänjan. De vittnar även om att det parallellt sker en förskjutning till positiva attityder och stöd till övriga typer av könstympning då det inte betraktas orsaka lika allvarliga konsekvenser för flickan eller kvinnan.

¹² <https://eige.europa.eu/publications/estimation-girls-risk-female-genital-mutilation-european-union-report>

3.1.4. Samverkan med myndigheter

Jämställdhetsmyndigheten har kontinuerliga samverkansmöten med Nationella kompetensteamet, Länsstyrelsen Östergötland. Länsstyrelsen Östergötland har ett nationellt uppdrag att förebygga och främja insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck vilket bland annat innefattar barn- och tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor. De driver även en nationell stödtelefon för yrkesverksamma och har en särskild webbplats.¹³ Regeringen har även föreslagit att Nationella Kompetensteamet utvecklas och permanentas i form av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁴

Jämställdhetsmyndigheten medverkar i Länsstyrelsens Östergötlands myndighetsnätverk och har genom detta fått möjlighet till att inhämta synpunkter gällande arbetet mot könsstympning av flickor och kvinnor från 25 myndigheter och organisationer som till exempel Polismyndigheten, Försäkringskassan, SKR med flera.

Jämställdhetsmyndigheten har haft möten med Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) med syfte att etablera ett samarbete kring det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inklusive könsstympning av flickor och kvinnor. Jämställdhetsmyndigheten fick även möjlighet att medverka i en ledarskapsutbildning som SST arrangerar.

3.2. FÖRDJUPAD KARTLÄGGNING

Jämställdhetsmyndigheten har genomfört en fördjupad kartläggning som består av kvalitativa intervjuer av åtta verksamhetsföreträdare för verksamheter inom civilsamhället som arbetar med förebyggande arbete. Fokus för kartläggningen är beskrivning och analys av de arbetssätt/metoder som används och på vilket sätt dessa eventuellt har utvärderats.

Verksamheterna som intervjuats har valts ut från den inventering av verksamheter som Jämställdhetsmyndigheten gjort under uppdragens genomförande. De intervjuade verksamheterna är:

- Action Aid
- Action to stop
- Afrikas horn Kulturcenter i Örebro

¹³ www.hedersfortryck.se

¹⁴ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/09/regeringen-starker-arbetet-mot-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

- Bygga broar
- Existera
- Female integrity
- Skånes horn av Afrika
- Tris

Inom ramen för denna slutrapport presenteras kartläggningen översiktligt. Kartläggningen publiceras i sin helhet i januari 2021.

3.2.1. Attityd- och beteendeförändrande målsättningar

De intervjuade verksamheterna har som mål eller delmål att förändra attityder till könstympning av flickor och kvinnor och attitydförändringen antas leda till förändrade handlingar så att inte fler flickor och kvinnor könstympas. Insatserna syftar även till att de som drabbats ska få adekvat vård och stöd vid behov. Nästan alla verksamheter hjälper enskilda genom att slussa vidare till vården, men bara enstaka verksamheter erbjuder själva individuellt stöd. Dessutom beskriver flera verksamheter att ett syfte med verksamheten är att ”bryta tystnaden” kring könstympning och dess konsekvenser, samt att stärka flickor och kvinnors rättigheter. Arbetet kan även beskrivas som arbete med integration och samhällsinkludering.

Arbetsätten som beskrivs är huvudsakligen kunskapshöjande och attitydförändrande åtgärder. Informationen sprids genom föreläsningar till flickor och kvinnor, pojkar och män, samt professionella. Informationen diskuteras även i de flesta fall vidare genom olika typer av diskussionsgrupper. Flera verksamheter är dock osäkra på om deras arbetssätt egentligen kan beskrivas som en särskild metod.

3.2.2. Motstånd och utmaningar

Verksamheterna beskriver flera olika typer av motstånd och utmaningar i sitt arbete. Ett gemensamt tema handlar om bristande tillit. Verksamheterna beskriver att de initialt arbetar aktivt med tillitsskapande åtgärder genom att tex börja med att bjuda in personer med stort förtroendekapital eller egna erfarenheter.

I viss mån framkommer könsskillnader mellan vilken typ av motstånd och utmaningar som framkommer. Allt från risker för stigmatisering och komplexa förhållningssätt till att betraktas som ”utsatt” beskrivs särskilt från verksamheterna. Men verksamheterna uttrycker även att reaktioner mot bakgrund av att diskutera könstympning och dess konsekvenser blir starka från såväl kvinnor som män som de möter.

Övriga utmaningar som identifieras är följande:

- Verksamheterna har svårt att nå ut, särskilt till pojkar och män.
- Hur verksamheten ska organiseras, om de ska blanda eller separera deltagande personer utifrån kön när det gäller information och diskussioner.
- Bristande kunskap om frågan bland professionella, inte minst i de fall där de förmedlar vårdkontakter för enskilda.

Konsekvenserna av detta menar ett flertal av verksamheterna blir ett dåligt bemötande eller bristfällig vård. Bristande kunskap kan också leda till ointresse från professionella och beslutsfattare. Verksamheterna vill involvera och bjuda in professionella och beslutsfattare både för att informera och för att ge legitimitet till frågan, men de upplever ibland att samverkan inte fungerar.

Några verksamheter har också tagit upp att de står inför stora digitala utmaningar. Särskilt nu under covid 19-pandemin, men även hur de ska möta ökade behov av att ta del av digitala möten, utbildningar, och på annat sätt bedriva sin verksamhet med ökade krav på digitalisering.

3.2.3. Utvärderingar och uppföljning

Kartläggningen visar på olika resultat gällande utvärdering och uppföljning av verksamheten:

- Få verksamheter har gjort utvärderingar av verksamheten. Enbart en verksamhet gör systematiska uppföljningar i verksamheten, som även integreras som en del av arbetssättet.
- Några har genomfört enkäter men beskriver att det är svårt att genomföra utvärderingar av förändrade attityder eller andra effekter. En verksamhet beskriver ett etiskt dilemma i att redovisa ”lyckade” attitydförändringar i relation till att rekrytera nya personer som inledningsvis är misstänksamma och utövar motstånd till sådan förändring.
- Verksamheterna beskriver att de uppfattar att många av deras deltagare är nöjda med deras verksamhet och insatser. I något fall har man frågat om ”nöjdhet” som en slags utvärdering, i andra fall är det mer personlig och ad hoc-betonad återkoppling från vissa deltagare som verksamheten bygger denna uppfattning på. Flera verksamheter beskriver antingen mer explicit eller mer indirekt vilka målsättningar de har med arbetet, men att de inte har resurser att undersöka/utvärdera om verksamheten har den effekt som de önskar på ett systematiskt sätt.

3.2.4. **Att stimulera till utvärdering av arbetssätt och metoder**

I samhällets strävan efter effektiva arbetssätt kan olika typer av stöd och utvärdering behövas. För många mindre, ideellt drivna civilsamhällesorganisationer innebär redan systematiskt uppföljnings- och utvecklingsarbete stora utmaningar, vilket diskuteras i kartläggningen.

Dokumentation och systematiskt arbete tar en hel del resurser från det som uppfattas som kärnuppgiften i verksamheten. För flera typer av utvärderingar behövs dock systematisk dokumentation som underlag, vilket innebär att stöd till en del verksamheter kan bestå av utformning av frågor, mallar eller reflektion av metod för att dokumentera uppföljnings- och utvecklingsarbetet.

I den fördjupade kartläggningen förs därför resonemang om hur stimulans av metodutveckling och effekter kan göras framöver.

3.3. **INFORMATIONSSATSNING**

Jämställdhetsmyndigheten har lanserat en informationssatsning med fokus på att nå ut till fritidsledare och barn- och ungdomsledare. Myndigheten arbetade med att identifiera specifika målgrupper som kan spela en viktig roll i det förebyggande arbetet men som i mindre utsträckning nås av tidigare insatser med syfte att höja kunskapen.

Fritidsledare, ledare inom idrottsrörelsen och kulturföreningar är målgrupper som myndigheten särskilt såg ett behov av att vända sig till. Myndigheten vill genom informationssatsningen belysa de möjligheter en ledarfunktion har i att informera, upptäcka och slussa vidare flickor och kvinnor de möter inom ramen för sin verksamhet.

Informationssatsningens budskap är att ”vissa saker är särskilt svåra att prata om, men tystnad är inte lösningen. Budskapet är menat att bemöta beröringsskräck och tystnadskultur som målgruppsanalyser visat är två avgörande faktorer till varför ledarfunktioner upplever att frågan inte lyfts i den utsträckning som hade behövts.

Jämställdhetsmyndigheten har även lanserat kunskapssidor på myndighetens hemsida med information om frågan med tillhörande kunskapstest men även information om vård och stöd, skyldigheter och möjligheter för ledare och information om lagstiftning inom området.¹⁵

¹⁵ <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/konsstympning-av-flickor-och-kvinnor>

Myndigheten har tagit fram en komprimerad version av kunskapsidorna i form av handboken ”Den lilla handboken mot köNSTYMPNING AV flickor och kvinnor - Till barn- och ungdomsledare”.¹⁶

Spridning har skett via direkta utskick av handboken till drygt 200 fritidsgårdar med en geografisk spridning och genom digitala utskick till nationella nätverk, länsstyrelserna och via sociala medier.

Jämställdhetsmyndigheten kommer att arbeta vidare med tillgänglighetsanpassning, översättning och ytterligare direkta utskick till berörda aktörer. Myndigheten kommer även att följa upp om informationssatsningen lett till ökad aktivitet inom området med ett fokus på fritidsgårdar.

3.4. UPPFÖLJNING AV HANDLINGSPLAN MOT KÖNSTYMPNING AV FLICKOR OCH KVINNOR

Jämställdhetsmyndigheten har initierat kontinuerlig uppföljning av regeringens nationella handlingsplan mot köNSTYMPNING AV flickor och kvinnor och har bjudit in till uppföljningsmöten i samverkan med Länsstyrelsen Östergötland och Regeringskansliet.

Nationella myndigheter med pågående uppdrag eller som omnämns i handlingsplanen har blivit inbjudna med syfte att delge en nulägesbild över sitt arbete. Verksamheter och organisationer inom området har blivit inbjudna med syfte att ge input på pågående arbete och lämna synpunkter kring behov, utvecklingsområden och arbetet framåt.

Jämställdhetsmyndigheten bjöd även in forskare inom området som fick möjlighet att presentera sin forskning och diskutera utvecklingsområden med fokus på det förebyggande arbetet.

3.4.1. Dialogmöten med verksamheter och civila samhället

Jämställdhetsmyndigheten har anordnat dialogmöten med verksamheter och organisationer från civila samhället som identifierats under uppdragets genomförande.¹⁷

¹⁶ https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/files/2020/09/Handbok_MOT-KKS_WEBB.pdf

¹⁷ Organisationer som medverkade var bl.a Action Aid, Varken hora eller kuvad, Hela Blomman, Skånes horn av Afrika, Elektra Fryshuset, GAPF Glöm aldrig Pela och Fadime, Bygga broar, RISK, Action to Stop, Verksamheter som medverkade var Amelmottagningen, Vulvamottagningen, Origo, Länsstyrelsen Östergötland, Regeringskansliet

Följande utmaningar, behov och utvecklingsområden är framträdande:

- Projektifiering och kortsiktig finansiering är utmaningar som påverkar förutsättningar för att ha möjlighet att bedriva ett långsiktigt förebyggande arbete inom området.
- Forum för erfarenhets- och kunskapsutbyten aktörer emellan efterfrågas som ett utvecklingsområde.
- Vissa aktörer vittnar om att rädsla för stigmatisering och diskriminering från yrkesverksamma inom exempelvis socialtjänst och hälso- och sjukvård gentemot målgruppen, vilket försvårar arbetet med tillit till att slussa vidare målgruppen i behov av ytterligare stöd och eventuell vård.
- Kunskapshöjande aktiviteter riktade till yrkesverksamma föreslogs som fortsatta behov. Särskilt lyftes elevhälsan, ungdomsmottagningar och annan hälso- och sjukvårdspersonal.
- Skolan som en arena för informations- och kunskapsspridning betraktas vara viktig. Särskilt berördes sex- och samlevnadsundervisningen som ett forum för information, kunskap och dialog om könsstympling
- Statistik inom området med en ny prevalensstudie över antal utsatta och antal som lever med risk för att bli utsatta efterfrågas från ett flertal aktörer.
- Ett flertal aktörer pekade på behovet av forskning som fokuserar på att identifiera vilka faktorer som påverkar målgruppens eventuella vilja respektive ovilja till behandling, där särskilt öppningsoperationer nämndes.
- Ett antal aktörer pekade på behovet av nationella medicinska riktlinjer för hälso- och sjukvården som ett sätt att skapa en mer jämlik vård över hela landet.

Gällande arbetssätt för att förebygga könsstympling av flickor och kvinnor beskrev flera aktörer behovet av att arbeta med en tydlig lokal förankring. Som ett sätt att bemöta en låg tillit till myndigheter och representanter för olika instanser i samhället beskrevs användandet av av lokala representanter från skola, fritidsgårdar, lokala idrottsklubbar som en positiv aspekt.

Att arbeta med att identifiera vilka lokala ledarfunktioner i närsamhället som har ett högt förtroende och en hög tillit hos målgruppen och därmed ett annat mandat till att initiera samtal och vara en informationsspridande aktör lyftes som viktiga faktorer av flera organisationer och verksamheter. Särskilt lyftes målgrupper såsom flickor med funktionsnedsättning, flickor och kvinnor som redan blivit utsatta och kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden som grupper i behov av särskilt riktade insatser.

3.4.2. Dialogmöten med statliga myndigheter

Jämställdhetsmyndigheten har anordnat dialogmöten med statliga myndigheter med pågående uppdrag i regeringens nationella handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor eller som är omnämnda i handlingsplanen.¹⁸

Deltagande myndigheter belyste följande behov, utmaningar och utvecklingsområden:

- Nationella kontinuerliga erfarenhets- och kunskapsutbyten och en nationell samverkansstruktur kring arbetet.
- Behovet av en prevalensstudie över antal som är utsatta eller förväntas leva med risk för att bli utsatta.

Det finns även anledning att undersöka attityder och värderingar av lagstiftningen mot könsstympning. Resultatet från UNG 08 visar bland annat att 17% av pojkarna som också lever med oskuldskrav, inte ställer sig bakom förbudet av könsstympning av flickor och kvinnor.¹⁹

Även Storstadskartläggningarna av hedersrelaterat våld och förtryck visar på liknande siffror där nästan 30% av pojkarna som lever med oskuldsnorm är i huvudsak negativa till lagstiftning mot könsstympning.²⁰

- Förebygga risker med att regeringsuppdrag och särskilda handlingsplaner avslutas som kan leda till att arbetet stannar av. Inkludera arbetet mot könsstympning i uppdrag i närliggande områden inom ramen för regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.
- Flera nationella myndigheter belyste förslag om nationella riktlinjer för hälso-sjukvården med syfte att bemöta det kunskapsbehov av standardiserade arbetssätt och verktyg hos yrkesverksamma som kan bidra till en mer jämlik vård över hela landet.

¹⁸ Vid dialogmötena medverkade representanter från Barnafrid, Socialstyrelsen, Skolverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Länsstyrelsen Östergötland, Barnombudsmannen, Myndigheten för stöd till trossamfund, Folkhälsomyndigheten, Migrationsverket, Regeringskansliet

¹⁹ <https://www.tris.se/s/UNG-018-En-kartlaggning-av-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-i-Uppsala.pdf>

²⁰ ”Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar” En kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018

<http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1262542/FULLTEXT01.pdf>

Socialstyrelsens lämnade i år en delredovisning av regeringsuppdraget där de förväntas inventera vilken vård som erbjudits flickor och kvinnor som utsatts för könsstymning samt att analysera och bedöma i vilken utsträckning vården är jämlik mellan regionerna samt ge förslag om hur vården kan förbättras och bli mer jämlik. Socialstyrelsen identifierade bland annat kunskapsluckor hos vårdpersonal som en faktor i att vården blir ojämlig.

5000 kvinnor har sökt vård genom ovan nämnda instanser där det funnits samband med uppsökande av vård och graviditet och förlossning.

Flickor under 18 år som söker vård och får en diagnos är lägre till antal och desamma gäller kvinnor över 40 år.

Under 2018 har 52 flickor under 18 år sökt vård och fått en diagnoskod. Cirka tio flickor som är födda i Sverige och har sökt vård har fått diagnoskoden mellan 2012 och 2018. Det uppges inte huruvida det gjorts en polis- eller orosanmälan i dessa 10 ärenden.²¹

- Forskningsluckor som identifierades berörde sambandet mellan hedersrelaterat våld och förtryck och könsstymning av flickor och kvinnor.
- Flera nationella myndigheter belyste särskilt behovet av spridning, implementering och uppföljning av arbete som bedrivs inom området.

3.4.3. Dialogmöte med forskare

Jämställdhetsmyndigheten har genomfört ett dialogmöte med forskare inom området med syftet att inhämta erfarenheter och kunskap.²²

Under mötet presenterade de olika forskarna sitt arbete inom området. Flera forskningsluckor identifierades och däribland:

- Kopplingen mellan hedersrelaterat våld och förtryck och könsstymning av flickor och kvinnor men även behovet av metoder och arbetssätt för att kunna erbjuda adekvat stöd och vård med betoning på psykosocialt stöd.
- Statistik inom området efterfrågas med betoning på en prevalensstudie över antal utsatta och antal som lever med risk för att bli utsatta.

²¹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-3-6632.pdf>

²² Vid dialogmötet medverkade Birgitta Essén, Johannes Leidinger, Vanja Berggren, Owolabi Bjälkander och Elisabeth Isman. Medverkade gjorde även representanter från Nationella Kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland och Jämställdhetsenheten, Regeringskansliet.

Följande resultat av tidigare studier presenterades som faktorer som påverkar förutsättningarna till ett förebyggande arbete:

- Religion betraktas vara ett motiv till att upprätthålla och legitimera könstympning av flickor och kvinnor, trots att inget stöd för det finns i religiösa skrifter. Detta beskrevs även kunna vara en bakgrund till behovet av att religiösa ledare och nyckelpersoner med starkt religiöst förtroende kan betraktas som viktiga aktörer för att bemöta argument som legitimerar könstympning av flickor och kvinnor ur ett religiöst perspektiv.
- Ekonomiska aspekter som en bidragande faktor till upprätthållande av sedvänjan där förutsättningarna till att bli gift är olika för de flickor som är könstympade i jämförelse med de som inte blivit det. Detta bidrar till föreställningar om att sedvänjan därmed är en förutsättning för att värderas högre i val av partner för äktenskap.
- Samband mellan låg utbildningsnivå och positiva attityder gentemot könstympning lyftes fram som en viktig faktor i förståelsen av vad som påverkar målgruppers inställningar till könstympning av flickor och kvinnor. En högre utbildningsnivå kan därmed betraktas som en skyddsfaktor som påverkar föräldrars val av att utsätta sin dotter för könstympning.
- En ytterligare aspekt som lyftes under mötet berörde politisk vilja och politiskt stöd som en förutsättning till att skapa förutsättningar för ett förebyggande arbete. Råder en politisk konsensus och det finns politiskt stöd för arbetet så anses detta förbättra villkoren för att arbeta med attityder och värderingar hos målgrupper.

Deltagarna beskrev även migration som en förebyggande åtgärd och skyddsåtgärd. Detta med utgångspunkt i forskning som visar på en förändring i attityder och inställning till att upprätthålla sedvänjan som sker vid migration.

Övriga områden som ett flertal forskare lyfte är behovet av systematisering av informationsspridande insatser, särskilt i samband med migration. Även evidensbaserade attityd- och beteendeförändrande arbetssätt och metoder som implementeras med en systematik och tydlig uppföljning ansågs vara utvecklingsområden. Genom skapandet av arenor för dialog mellan praktiker och forskare betraktas detta vara en möjlig väg framåt för att möjliggöra samverkan och utbyten mellan forskning och praktiken. Detta kan komma att resultera i att fler arbetssätt och metoder utvärderas och följeforskning tillsätts genom att forskare kopplas samman med verksamheter och därmed får tillgång till praktiken.

4. UTVECKLINGSOMRÅDEN

Jämställdhetsmyndigheten vill särskilt lyfta fram följande utvecklingsområden som myndigheten ser som relevanta för att förebygga könsstympning av flickor och kvinnor:

Nationella riktlinjer, statistik och samverkansstruktur

- Som ett led i att skapa en mer jämlik vård över hela landet och möjliggöra att flickor och kvinnor som utsatts för könsstympning och är i behov av vård erbjuds rätt vård och stöd ser Jämställdhetsmyndigheten behovet av framtagandet och införandet av nationella medicinska riktlinjer för hälso- och sjukvården. Framtagandet av nationella medicinska riktlinjer kan ske genom samverkan mellan Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten och Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland. Även Amel-mottagningen vid Södersjukhuset, Vulva-mottagningen vid Angereds Närsjukhus, kvinnokliniken på Akademiska sjukhuset och andra relevanta aktörer inom hälso- och sjukvården bör involveras i arbetet.
- Jämställdhetsmyndigheten ser att en prevalensstudie om förekomst av andel utsatta för könsstympning och andel i riskpopulation samt riskzon för att utsättas för könsstympning bör genomföras. Prevalensstudien bör inkludera faktorer som påverkar attityd- och beteendeförändring. Detta kan bidra till en mer aktuell nulägesbild inom området.
- Frågor om utsatthet samt upplevelsen av risk för att utsättas för könsstympning bör inkluderas i nationella enkäter om våld och sexuella och reproduktiva hälsorättigheter (SRHR). Även frågor om attityder och inställning till lagen mot könsstympning är relevanta områden att inkludera i enkätundersökningar. Jämställdhetsmyndigheten ser att detta kan bidra till en ökad kontinuitet inom området gällande statistik.
- Jämställdhetsmyndigheten ser att en nationell samverkansstruktur som möjliggör kontinuerliga erfarenhets- och kunskapsutbyten inom området förebyggande arbete mot könsstympning av flickor och kvinnor mellan aktörer från olika sektorer bör tas fram. Mot bakgrund av uppföljningsmöten under 2019–2020 av regeringens nationella handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor ser myndigheten att det kan vara ett sätt att bidra till synergieffekter mellan insatser inom området som bedrivs av olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå.

Tydligare fokus på barn och äldre

Jämställdhetsmyndigheten ser ett behov av att tidigare komma in med informationsinsatser med anledning av att graviditet och förlossning är de främsta faktorerna till att könsstymningen uppdragas. Men även riktade insatser för att nå en äldre målgrupp som erfarenheter visar inte nås av hälso- och sjukvården i lika hög utsträckning. Myndigheten ser följande exempel på områden som kan bidra till att identifierade målgrupper bättre nås av information:

- Tidigare informationsinsatser som riktar sig till barn och unga genom arenor som till exempel skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningar. Sex- och samlevnadsundervisningen är exempel på sammanhang där frågan om könsstymning kan inkorporeras.
- Informationsinsatser som riktar sig till kvinnor över 40 år genom arenor som till exempel primärvården.

Förutsättningar för ett förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet mot könsstymning av flickor och kvinnor bedrivs i hög grad av civila samhället som kantas av kortsiktig finansiering och projektifiering.

Regeringens nationella handlingsplan mot könsstymning av flickor och kvinnor har möjliggjort att aktörer haft särskilda resurser för att belysa området som i sin tur leder till en ökad kunskap om relevanta utvecklingsområden som kvarstår.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att följande områden är relevanta med syfte att skapa långsiktiga förutsättningar för ett förebyggande arbete mot könsstymning av flickor och kvinnor:

- Möjliggöra långsiktiga och stabila förutsättningar för aktörer inom civila samhället som arbetar inom området. Inom ramen för detta bör även förutsättningar till uppföljning av arbetet beaktas med syfte att möjliggöra utvärderingar om arbetssätt och metoders effektivitet och resultat.
- Vikten av att möjliggöra för nationella myndigheter att arbeta strategiskt och långsiktigt inom området med syfte att förhindra att arbetet upphör eller stagnerar. Riktade uppdrag kan betraktas som en möjlighet för att uppnå detta.

Kunskapshöjande insatser

Att förebygga köNSTYMPNING av flickor och kvinnor förutsätter att hela kedjan fungerar, från det förebyggande arbetet till skydd och stöd men även att brott utreds och lagförs.

Genom att stimulera till ett förebyggande arbete ser myndigheten att det krävs att instanser som tar vid och omhändertar den förväntade ökning i stödsökande som ett verkningsfullt långsiktigt förebyggande arbete kan komma att resultera i, besitter kunskap inom området.

Jämställdhetsmyndigheten ser därför att följande områden är relevanta med syfte att säkerställa kunskap hos yrkesverksamma:

- Kunskapshöjande insatser riktade till rättsväsendet där särskilt utredningskompetens hos åklagare och polis bör innefattas.
- Kunskapshöjande insatser hos hälso-sjukvårdspersonal med fokus på bemötande-frågor. Jämställdhetsmyndigheten ser att kunskapshöjande insatser riktade till hälso-sjukvårdspersonal bör innefatta en bredare förståelse av köNSTYMPNING som innefattar språkbruk, bemötande och förhållningssätt gentemot flickor och kvinnor som söker vård.
- Säkerställa att ärenden som uppdagas och kommer till yrkesverksammas kännedom ska orosanmälas till Socialtjänsten och polisanmälas vid brott. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det är en utgångspunkt att det inte bör råda osäkerhet om vem som bör ansvara för att säkerställa att brott som begås mot flickor och kvinnor anmäls. Det finns därför anledning att utreda detta vidare.

Flera aktörer behöver involveras

Att nå ut med information om lagstiftning och vilken vård och stöd som finns för målgrupper att tillgå är en avgörande aspekt av arbetet. Här bör även särskilda målgrupper inkluderas där arbetet som riktar sig specifikt till pojkar och män bedöms vara ett utvecklingsområde.

Jämställdhetsmyndigheten har identifierat flera viktiga aktörer som är relevanta inom det förebyggande arbetet:

- Myndigheten för stöd till trossamfund är ett exempel på aktör som kan involveras i högre utsträckning i arbetet mot köNSTYMPNING av flickor och kvinnor. Internationell erfarenhet visar att religiösa samfund där religiösa och traditionella ledare involveras i arbetet kan få effekt.

- Specialistmottagningarnas erfarenheter av att arbeta med utåtriktad och informations-spridande insatser bör säkerställas med syfte att nå ut till yrkesverksamma och berörda målgrupper.
- Lokala ledarfunktioner i närsamhället bör identifieras och betraktas som en tillgång i att nå ut med information och bedriva förebyggande arbete. Exempel på lokala ledarfunktioner är fritidsledare, fältsekreterare och ledare inom föreningslivet. Jämställdhetsmyndigheten har särskilt fokuserat på ovannämnda målgrupper inom ramen för myndighetens uppdrag och ser behovet av att arbetet bör utvecklas och fortsätta. Även aktörer inom arenor där pojkar och män särskilt befinner sig bör inkluderas i arbetet. Skolan, föreningslivet och idrottsrörelsen är förslag på sådana arenor.

Box 73, 424 22 Angered
Besöksadress: Angereds torg 9
Tel: 031-392 90 00
www.jamstalldhetsmyndigheten.se

**JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN**